G. Ibrăileanu: Studii literare

Exportat de la Wikisource pe 13 octombrie 2025

(Creaţie şi analiză Caragiale I. Al. Brătescu-Voineşti Th. Hardy M Sadoveanu Otilia Cazimir Panait Istrati K. Michaëlis Voica Eminescu). Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1930.

Cu răbdare profesorală, cu fină pătrundere şi inteligentă cumpătare, defineşte şi explică dl Ibrăileanu, în 32 de paragrafe substanţiale, caracterul şi procedările literare a 22 de scriitori...

În faţa vieţii literare, dl I. a avut totdeauna o cumineţenie de biolog. De aceea tot ce scrie el odihneşte de impresionismul iritat care ne domină cu exces, şi cărui nimeni, cred, nu i-a rezistat atât de bine că dânsul... Procedarea dlui I. este rezultatul ultim la care tinde orice nevoie şi orice încercare de clarificare în materie literară.

Cuprinsul rândurilor de mai sus, scrise de mine (în Adevărul literar din 1926) la apariţia studiului Creaţie şi analiză în această revistă, mi se accentuează mie însumi şi mai mult acum, când am recitit bucata împreună cu celelalte strânse în volumul pe care-l anunţăm. Înconjurate de atâtea exemple, ideile discutate în Creaţie şi analiză se valorifică intens.

Este în spiritul domnului I. o minunată combinare de răbdare cu vioiciune. Argumentarea lui e şi clară, şi subtilă; concluziile sunt, nu ştiu cum, atât de frumos răspicate fără a

fi vreodată prea simple. Maniera lui este un didactism superior rafinat; e în el o capacitate surprinzătoare de a prevedea şi dezvolta toate punctele unui subiect, fără a-l întuneca şi fără a obosi interesul cititorului. Să fii absolut clar, fără a fi prolix, este taina dlui I.

Această putere de a cerceta liniştit, de a desface cu răbdare şi a generaliza fără prevenire se dovedeşte eclatant chiar prin diversitatea aproape paradoxală a exemplelor cercetate unul lângă altul: Tolstoi, Agârbiceanu, Dostoievski, Brătescu-Voineşti, Proust, Marcel Prévost... Este obiectivitatea în plin, sau, cu un cuvânt mai potrivit în materie: e un amestec fericit de generozitate cu dreptate. Mie, cel puţin, îmi pare indispensabilă o generozitate nesecată, pentru a prepara un aşa de substanţial exemplu, cum face dl I. cu perechea IrinaLitvinov a lui Turgheniev. Acestui Feuillet-Bourget rusesc, cum e Turgheniev în Fum şi în altele! dl I. trebuie să-i dăruiască din fantezia lui prea binevoitoare, pentru a putea obţine apoi din el atât de frumoase exemple spre ilustrarea artei psihologice.

Dacă Taine a zis vreodată textual, în formulă atât de simplu populară, că de la tragicii greci n-a mai existat scriitor că Turgheniev, nu rămâne decât să notăm această memorabilă ciudăţenie. De altfel, îmi pare că istoria literaturii ruse a casat de mult formula indistinctă pe care o repetam aproape toţi acum patruzeci de ani: Turgheniev-Tolstoi-Dostoievski. În fond, Taine n-a acceptat niciodată pe Flaubert, de

exemplu... De ce oare, în necrologul asupra marelui critic, Anatole France a scris vorbele: îl navait pas lesprit literaire?

Memoriul acesta introductiv al dlui I. nu e de citit, ci de studiat.

În el e dezvoltat unul din cele mai fundamentale capitole din teoria artei literare; este în definitiv un magistral tratat de metodă.

Împreună cu nota, atăt de completă, despre numele proprii în Caragiale, şi cu minunatele observaţii asupra versificaţiei lui Eminescu, studiul despre Creaţie şi analiză ţine mai mult decât jumătatea volumului. Aceste trei bucăţi dau cărţii substanţa hotărâtoare.

Dl I. este, mi se pare, cel dintâi între învăţaţii noştri care s-a specializat în studierea unui scriitor: un Eminescu-Forscher în cea mai apuseană semnificare a cuvântului. Şi filologic, şi literar, dl I. e aici autoritate.

În două foarte deosebite feluri se studiază versificaţia. Cel mai vechi şi mai obişnuit constă în inventarierea curat fonetică a structurii versurilor. Aşa fac filologii de când lumea: pe dânşii îi interesează doar gramatica; şi versul este pentru ei un izvor al istoriei sunetelor, şi atât.

Aşa se învaţă şi în şcoală, aşa-numita metrică; ca şi cum versul s-a născut dinadins pentru că să aibă grămăticii de unde să mai studieze sunetele. Este drept că în vremea

veche, formele versului erau strict impuse după genuri; dar posibilităţi de a diferenţia expresivitatea au existat, în deosebite grade, oricând.

Boeckh, maistrul filologilor moderni, a numit, semnificativ, metrică gramaticală inventarierea mecanică a regulilor versificării. Totuşi grecii din vremea de plină productivitate poetică au ştiut doar bine ce este expresivitatea versului, şi au şi numit-o cu un cuvânt deosebit: ethos. Numai studierea versului din acest punct de vedere interesează interpretarea şi istoria propriu-zisă literară. Cealaltă priveşte numai pe grămătici. Cercetarea caracterului etic al metrilor este centrul de greutate al metricii, căci prin aceasta numai metrica intră în cuprinsul stilisticii zice Boeckh. Patruzeci de ani am studiat metrica şi muzica veche spune Théodore Reinach în prefaţa manualului său de muzică greacă şi nu ştiu să scandez adevărat o odă a lui Pindar sau un vers al lui Bacchylides. A scanda adevărat, înţelegem: a-şi da seama de frumuseţea versului, adică a actualiza valoarea lui muzicală, deci expresivă. Poate că aici, că şi în alte părţi ale studiului limbii, literaturile vii vor aduce servicii pe care nu le-au putut aduce cele moarte.

Dl I. ne dă un exemplu rar şi preţios de asemenea cercetare a expresivităţii versului, descoperind o sumă de amănunte în întrebuinţarea măsurilor şi în dispunerea accentelor, în legătură cu cuprinsul reprezentativ sau afectiv al versului. Cine va alătura studiul lui Alexandru Bogdan despre metrica lui Eminescu (în Anuarul institutului de limba

română din Lipsca, 1904) cu notele dlui I. va avea în față exemple, nu se poate mai clare, de metrică gramaticală și de metrică literară.

În cursul anului acestuia se va publica, probabil, Dicționarul numelor proprii rămas de la Caragiale. Publicarea nu va putea decât să ilustreze analiza dlui I. asupra numelor proprii cunoscute din comedii și nuvele. Dicționarul pare a cuprinde atât notări cât și construcții de nume. Caragiale construia nume, plin de respect scrupulos către realitatea socială care-i stătea model și, firește, acest respect a crescut cu maturitatea lui literară.

Numele proprii sunt caracteristice nu numai pentru indivizii care le poartă, ci și pentru metoda după care se dau, deci pentru gustul și cultura claselor sociale corespunzătoare. La noi vanitățile puerile încă nu s-au liniștit în această privință. Sunt clase cărora Napoleon Brănzău sau Ricard Dascalovici le sună elegant foarte.

Nume de tipul acesta am fi găsit neapărat în Caragiale, dacă ar fi apucat să scrie isloria copiilor și nepoților lui Jupân Dumitrache.

După nota dlui I., mă întreb, îngrijorat, ce mi-ar mai rămâne de spus despre Dicționarul numelor proprii mie, în a cărui sarcină cade editarea lui. Mă gândesc însă că mi-e comod și plăcut, în definitiv, să mă îndatorez la dl I. E om care are de unde.

Despre această ediție electronică

Această carte electronică provine de la biblioteca digitală Wikisource.[1]. Această bibliotecă digitală multilingvă este construită de voluntari cu scopul de a pune la dispoziție o colecție de publicații de orice fel: romane, poeme, reviste, scrisori...

Distribuim cărțile noastre pe gratis, începând cu lucrări care nu sunt protejate de drepturi de autor sau sunt publicate sub o licență liberă. Sunteți liber să folosiți cărțile noastre electronice pentru orice scop (inclusiv exploatare comericală), sub termenii Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported[2] sau, dacă doriți termenii GNU FDL[3].

Wikisource este în căutare constantă de noi membri. În timpul realizării acestei cărți, este posibil să fi făcut greșeli. Le puteți raporta la această pagină[4].

Următorii utilizatori au contribuit la această carte:

- Bogdan
- Rebel

1. ↑ http://ro.wikisource.org
2. ↑ http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0
3. ↑ http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html
4. ↑ http://ro.wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptoriu